

Església de Sant Miquel

Olèrdola

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Sobre la cinglera de llevant de la muntanya d'Olèrdola.
Emplaçament Accés per la carretera comarcal C-15, a 1,5 km del desviament de la carretera.

Coordenades:

Latitud: 41.302523112863
Longitud: 1.7094800440544
UTM Est (X): 391962
UTM Nord (Y): 4573144

Classificació

Número de fitxa 08145-2
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Pre-romànic Romànic
Segle X-XII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religios i/o funerari
Observacions protecció: BCIN R-I-51-0426. Decret de 3 de juny de 1931(Gaceta de Madrid, núm. 155)
Data aprovació: dc., 03/06/1931 - 12:00
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública
Titular: Museu d'Arqueologia de Catalunya (Generalitat de Catalunya)
Fitxes associades:
[Conjunt Monumental d'Olèrdola](#)
Autoria de la fitxa Tríade scp

Data de registre de la fitxa: ds., 24/04/2004 - 02:00
Autoria de la darrera revisió: Marta Lloret Blackburn-Antequem, S.L.
Data de la darrera revisió: dl., 20/04/2020 - 12:20

Descripció

Situats al mateix indret, són dos els temples cristians que han arribat als nostres dies. Del primer temple, d'estil preromànic, es conserva l'absis, l'arc de ferradura que separava l'altar de la nau i part de la paret nord de l'única nau, avui desapareguda. Es tracta d'una església de dimensions reduïdes. La llargada total és d'entre els 12 i 14 m i l'amplada entorn als 5 m. La paret de la nau, de la qual es conserva l'arrencament del mur nord i la paret est, compartida amb la capçalera, és de carreus molt regulars, lligats amb morter a la meitat inferior, mentre que la part superior és d'obra més irregular. L'amplada és de 50 cm. L'absis, de forma quadrangular exteriorment i semicircular a l'interior, està cobert amb una volta de quart d'esfera i per una teulada de lloses a doble vessant. Dues finestres estretes, d'esqueixada senzilla, donen llum a l'interior i s'obren a l'est i al sud (la darrera cegada per l'edifici romànic). L'aparell de l'absis és com el de la nau, però els carreus no són tan ben escairats. L'arc de ferradura és l'element arquitectònic més destacable, és de petites dovelles desiguals disposades radialment i sustentades per dues impostes en cavet. L'església romànica que es bastí a finals del s. X, cavalca sobre el mur sud de la capella antiga. El primer temple romànic tenia les mateixes mesures que l'actual edifici, però menor altura (26 m de llargada per 8 m d'amplada). La façana principal presenta una porta dovellada característica de l'estil romànic avançat a la Catalunya meridional (inicis del s.XII). Està formada per un arc de mig punt de grans dovelles ben treballades emmarcades per una motllura, la superior a manera de guardapols. L'arc dovellat és sostingut per dues impostes que reposen sobre els muntants decorats amb un doble solc semicircular i assentats sobre bases. Sobre la porta es troba la finestra doblada. Una columna amb capitell, d'una sola peça i utilitzada com a mainell a la dita finestra, és un dels pocs elements escultòrics. La factura és tosca, d'aspecte arcaïtzant i difícil de catalogar estilísticament. A la façana meridional destaca la porta tapiada, és de dovelles petites regulars que formen un arc de mig punt. A la dreta, una altra porta, de factura més tosca i també tapiada. En aquesta façana s'aprecien els forats que serviren per fixar la bastida, més nombrosos sota el cimbori i l'absis. Als dos extrems del mur s'hi situen dues finestres d'una sola esqueixada. Uns grafitis (dues creus i un rellotge de sol estilitzat) estan esculpits sobre els carreus de l'angle sud-oest. L'absis és de planta rectangular i sense ornamentació exterior (5,5 x 5 m), segueix un eix lleugerament desviat respecte a la nau. La coberta és de morter de calç amb petites pedres col·locades aleatòriament. Dues finestres permeten l'il·luminació. El cimbori presenta una forma externa octogonal que descansa sobre un basament quadrangular. Els seus murs són de carreus ben escairats, disposats en filades regulars. La coberta és a vuit vessants amb lloses de pedra, ben conservada i lleugerament malmesa per l'espadanya. El campanar d'espadanya va ser aixecat sobre el cimbori. L'estructura, d'una sola paret, és senzilla, i presenta dues obertures, acabades amb un arc de mig punt coronades amb una teulada de doble vessant decorada amb motllures. A l'interior de l'església, l'única nau rectangular està coberta per una volta de canó de mig punt que és sustentada per arcs. Les impostes de les quals arrenquen aquests arcs estan bisellades i els pilars que els aguanten són de carreus regulars i ben ajustats entre ells. L'aparell, de petit carreus, és més regular que el de l'exterior. Els pilars delimiten, lateralment, sis capelles petites. La cúpula del cimbori és de forma semiesfèrica i sostinguda per quatre trompes en cada un dels angles i il·luminada per dues finestres. L'absis i la nau estan separats per un doble arc, el primer amb impostes. A la paret de darrera de l'altar s'observen tres tipus diferents d'obra.

Observacions:

Entorn de l'església es troba la necròpolis alt-medieval. Les sepultures presenten la forma estilitzada del cos humà (forma antropomorfa) i estan excavades a la roca. Les tombes estan orientades amb els peus a l'est (entre 200° i 235°).

Història

El comte de Barcelona Sunyer va manar construir la primitiva església entorn de l'any 929, que fou consagrada pel bisbe Teodoric el 935 sota l'advocació de Sant Miquel i Sant Pere, tal com consta en l'escriptura de dotació del posterior temple romànic, fent referència a aquest primer (Libri Antiquitatum de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, volum IV, document 277). Un cop aixecat el nou temple romànic, l'absis es va utilitzar com a sagristia, obrint un corredor estret entre les dues capçaleres. L'arc de ferradura restà tapiat possiblement des de l'època medieval fins a la restauració de 1926-28. Hom ha atribuït la destrucció de l'església preromànica a al-Mansur, en alguna de les seves ràtzies per terres catalanes (978-985). Fos per aquesta raó o per la insuficient capacitat del temple, a causa de l'increment de població, el cert és que a finals del segle X es bastí la nova església, que en part, cavalca sobre el mur meridional de l'antiga capella. El temple nou, d'estil romànic, va ser aixecat sota l'impuls del levita Sunifred i consagrada pel bisbe de Barcelona Vives, l'any 992, sota l'advocació, com l'anterior, de Sant Miquel i Sant Pere. Es tenen documentades dues fases d'aquest temple (fi del segle X -construcció- i a finals de segle XII). El primer temple tenia les mateixes mesures que l'actual edifici, encara que de menor altura. Un entramat de fusta sostenia la coberta de teules o de lloses. La porta s'obria al costat meridional i avui es troba tapiada. D'aquest moment data també la finestra geminada de la façana occidental. És probable que durant la incursió almoràvit de l'any 1.103 per terres catalanes, dirigida per Abd al-Malik, fill d'al-Mansur, l'edifici quedés malmès, procedint-se a reformar-lo. Les obres afectaren l'estructura superior del temple. Se substituïu la teulada antiga per una coberta de canó, el que comportà l'aixecament de l'altura de les parets i el seu reforçament mitjançant arcs torals i formers. La coberta de la nau és a doble vessant de teula. L'any 1.108, el comte Ramon Berenguer III dóna l'església a la catedral de Barcelona. El despoblament de la ciutat d'Olèrdola a partir del segle XII no afectà la continuïtat del culte religiós a l'església, ja que Sant Miquel es va mantenir com a temple parroquial fins a l'any 1885. L'aspecte actual dels dos edificis és fruit de les diferents restauracions portades a terme (1926/1928 i 1953), en les quals es varen eliminar els elements arquitectònics posteriors al segle XII. L'absis d'Olèrdola és un dels més interessants de l'arquitectura preromànica catalana. Pel que fa a l'absis de l'església actual, de planta rectangular, es tracta d'un tipus de construcció més senzilla i barata que els absis semicirculars, fet que explicaria aquesta utilització generalitzada en els indrets on s'havia de construir amb una certa rapidesa. L'església de Sant Miquel està catalogada com a BCIN, va ser declarada com a MHA (Monument Històric Artístic) per decret 3-6-1931 (publicat a la Gaceta 4-6-31).

Bibliografia

A.A.V.V (1992). Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Enciclopèdia Catalana, Barcelona. ALEGRET i VILARO, P. (1903). Monografia sobre la antiguitat de la ruïnes de Sant Miquel d'Olèrdola, Vilafranca. BATISTA, R.; MOLIST, N.; ROVIRA, J. (1990). "El Conjunt monumental d'Olèrdola: les darreres campanyes d'excavacions (1983-1989)", a Tribuna d'Arqueologia, 1989.1990, Barcelona. BARRAL i ALTEX, X. (1981). L'art preromànic a Catalunya s. IX-X, Edicions 62, Barcelona. BONNASSIE, P (1979-81). Catalunya mil anys enrera (segles X-XI), 2 vols., Edicions 62, Barcelona. FREIXAS I MIRET (1893). Monografia sobre Sant Miquel d'Olèrdola, Tipolitografia de Lluís Tasso, Barcelona. C.P.R (1995). Corpus de Pintures Rupestres, vol III. Fasc. 3: "Cova de Segarrull"; Fasc. 4: "Abric de Can Castellví", Fasc. 5: "Abric de Can Ximet", Generalitat de Catalunya, Barcelona. JUNYENT, E (1980). L'arquitectura religiosa

abans del romànic, Editorial Curial i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona. MILA I FONTANALS (1855). "Apuntes Históricos sobre Olérdula", a Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, t. II, Barcelona. MILA I FONTANALS (1869). "Apuntes Históricos sobre Olérdula", a Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, t. III, Barcelona. MILA I FONTANALS, M. (1880). Olérdula. Apéndice. Memoria impresa en el tomo II, Imprenta de Jaime Jepús, Barcelona. MOLIST i CAPELLA, N. (1996). "Les necròpolis altmedievals d'Olèrdola", a Miscel·lania Arqueològica (1996-1997). Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona. MOLIST i CAPELLA, N. (1999). Olèrdola. Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Edicions El Mèdol, Tarragona. MUNTANER, IGNASI M^a (1995). El terme d'Olèrdola en el segle X. Segons el document de dotació de l'església de Sant Miquel, Institut d'Estudis Penedesencs, vol. 91 -Estudis i Documents VIII-, Vilanova i la Geltrú. PUIG I CADAFALCH, J.; FALGUERA, A. de; GODAY, J. (1909). L'arquitectura romànica a Catalunya, Barcelona (3 vols. en 4 toms), I.E.C. 1909-1918. Reprint., Barcelona, 1983. RIPOLL, E (1977). Olèrdola. Història de la ciutat i guia de Conjunt Monumental i Museu Monogràfic, Diputació de Barcelona, Barcelona. ROSSELLÓ RAVENTÓS, Joan (1986). Inventari de patrimoni arquitectònic de Catalunya. L'Alt Penedès. Generalitat de Catalunya. Barcelona. SALRACH, J.M. (1935). "El procés de feudalització. Segles III-XII", Història de Catalunya, vol. II, dirigida per P. Vilar, Edicions 62, Barcelona.

